

כו ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: חזי די אנא יִהב קְדַמִּיכוּן יומא דין בְּרַכָּן וּלְוֹטִין: (ט) ראה אנכי נתן. ברכה וקללה. האמורות צהר גרויס וצהר עינל:

כו את-הברכה אשר תשמעו אל-מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום: את-הברכה אשר תשמעו אל-מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום: ית בְּרַכָּן די תקבלון לְפַקּוּדִיא דִּי אֱלֹהִיכוּן די אנא מְפַקֵד יתכוּן יומא דין: (ט) את הברכה. על מנת אשר תשמעו:

כח והקללה אם-לא תשמעו אל-מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן-הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אזורי אלהים אזורים אשר לא-ידעתם: והקללה אם-לא תשמעו אל-מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן-הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אזורי אלהים אזורים אשר לא-ידעתם: ולוטין אם לא תקבלון לְפַקּוּדִיא דִּי אֱלֹהִיכוּן ותסטון מן ארחא די אנא מְפַקֵד יתכוּן יומא דין לְמַהֲרָ בְּתַר טַעוֹת עַמְמִיא די לא ידעתון: (ט)

(כ) מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת וגו'. הא למדת, שכל העווד עבודה אלילים, הרי הוא סר מכל הדך שננטו ישראל, מכאן אמרו, כל המודה בעבודה אלילים ככופר בכל המורה כולה (ספרי נד):

כט והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל-הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה ונתתה את-הברכה על-הר גְּרִזִים ואת-הקללה על-הר עֵיבָל: והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל-הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה ונתתה את-הברכה על-הר גְּרִזִים ואת-הקללה על-הר עֵיבָל: ויהי ארי יעלנך יי אלהך לארעא די את עלל תמן למירתה ויתן ית מברכיא על טורא דגְּרִזִין וית מלטטיא על טורא דעֵיבָל:

(כ) ונתתה את הברכה. כמרגומו ית מברכיא, את המנרכים: על הר גְּרִזִים. כלפי הר גרויס הופכים פניהם, ופתחו צנרעה צרוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'. כל הארורים שצפרשה אמרו תחלה בלשון צרוך, ואח"כ הפכו פניהם כלפי הר עינל, ופתחו בקללה (סוטה נג):

ל הלא-הבמה בעבר הירדן אזורי דרך מבוא השמש בארץ הפנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלונני מרה: הלא-הבמה בעבר הירדן אזורי דרך מבוא השמש בארץ הפנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלונני מרה: הלא אנון בעברא דירדנא אחורי ארח מעלני שמשא בארעא כנענאה דיתב במישרא לקבל גלגלא בסטר מישרי מרה:

(ב) הלא הומד. נמן זהס סימן: אחרי. אחרי העצרת הירדן הרצה והלאה למרחוק, וזהו לשון אחרי, כל מקום שנאמר אחרי, מופלג הוא: דרך מבוא השמש. להלן מן הירדן לנד מערב, וטעם המקרא מוכיח שהס שני דברים, שנקדו בשני טעמים, אחרי נקוד בפשטא, ודרך נקוד במשפל והוא דגוש, ואס היה אחרי דרך דבור אחד, היה נקוד אחרי במשרת בשופר הפוך, ודרך בפשטא ורפה: מו"ל הגלגל. רחוק מן הגלגל: אלוני מורדה. הוא שס, שנאמר עד מקום שסס עד אלון מורה (בראשית יב ו):

לא כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן לָבֹא לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וַיִּרְשְׁתֶּם אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתֶּם-בָּהּ: כִּי
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן לָבֹא לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן
לָכֶם וַיִּרְשְׁתֶּם אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתֶּם-בָּהּ: אַרְי אַתּוֹן עֹבְרִין יְת יַרְדְּנָא לְמַעַל לְמִירַת יְת אַרְעָא
דִּי אֱלֹהִיכוֹן יְהַב לְכוֹן וְתִירְתוֹן יְתָהּ וְתִיתְבוֹן בָּהּ:

(ג) כי אתם עוברים את הירדן וגו'. נסיס של ירדן יהיו סימן צידכס שצואו ומירשו את הארץ:

לִב וּשְׁמֵרְתֶם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַזְּוָקִים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
אָנֹכִי נָתַן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם: וּשְׁמֵרְתֶם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַזְּוָקִים
וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם: וְתִטְרוֹן לְמַעַבַד יְת כָּל קִימִיא וְיְת
דִּינִיא דִּי אָנָּא יְהַב קְדָמִיכוֹן יוֹמָא דִּין:

א אֵלֶּה הַזְּוָקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאָרֶץ אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתֶּם
זוֹיִים עַל-הָאָרֶץ: אֵלֶּה הַזְּוָקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאָרֶץ
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתֶּם זוֹיִים
עַל-הָאָרֶץ: אַלִּין קִימִיא וְדִינִיא דִּי תִטְרוֹן לְמַעַבַד בְּאַרְעָא דִּיהַב יְי אֱלֹהָא דְאַבְהַתְרָךְ לְךָ
לְמִירְתָּהּ כָּל יוֹמִיא דִּי אַתּוֹן קִימִין עַל אַרְעָא:

ב אַבְד תֵּאבְדוֹן אֶת-כָּל-הַמִּקְבֹּמוֹת אֲשֶׁר עֲבַדוּ-שֵׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת-אֱלֹהֵיהֶם עַל-הַהָרִים הַרְבִּיּוֹם
וְעַל-הַגְּבְעוֹת וְתַזּוֹת כָּל-עֵץ רַעְנָן: אַבְד תֵּאבְדוֹן אֶת-כָּל-הַמִּקְבֹּמוֹת
אֲשֶׁר עֲבַדוּ-שֵׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת-אֱלֹהֵיהֶם עַל-הַהָרִים
הַרְבִּיּוֹם וְעַל-הַגְּבְעוֹת וְתַזּוֹת כָּל-עֵץ רַעְנָן: אַבְדָּא תֵּאבְדוֹן יְת כָּל אַתְרִיא דִּי פְּלַחוּ תַמָּן
עַמְמִיא דִּי אַתּוֹן יְרַתִּין יְתָהוֹן יְת טַעוֹתָהוֹן עַל טוֹרִיא רְמִיא וְעַל רְמַתָּא וְתַחוֹת כָּל אִילָן עַבוֹף:

(ג) אבד תאבדון. אבד, ואמ"כ תאבדון, מכלן לעוקר עבודת גלולים שזריך לשרש אחריה (עבודה זרה מה:): את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'. ומה תאבדון מהם, את אליהם אשר על ההרים:

ג וּנְתַצְתֶּם אֶת-מוֹבְזוֹתֵיכֶם וּשְׁפָרְתֶם אֶת-מִצְבֹּתֵיכֶם וְאִשְׁרִיֶהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת-שְׁמֵם מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא: וּנְתַצְתֶּם אֶת-מוֹבְזוֹתֵיכֶם וּשְׁפָרְתֶם אֶת-מִצְבֹּתֵיכֶם וְאִשְׁרִיֶהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת-שְׁמֵם מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא: וּתְתַרְעוּן יְת אֲגוּרֵיהוֹן וּתְתַבְּרוּן יְת קָמְתָהוֹן וְאִשְׁרִיֶהוֹן תוֹקְדוֹן בְּנוֹרָא וְצִלְמֵי טַעוּתָהוֹן תִּקְוֶצְצוּן וְתוֹבְדוֹן יְת שְׁמָהוֹן מִן אַתְרָא הַהוּא:

(ג) מזבח. של אכנים הרצה: מצבדה. של אכן אחת, והיא צימוס (אלטאר) ששנייה צמסנה (שם מו:), אכן שחצנה מתחלמה לצימוס: אשרה. אילן הנעזד: ואבדתם את שמם. לנכות להם שם לגנאי, צית גליא קורין לה צית כריא, עין כל עין קוז (שם מו:):

ד לֹא-תַעֲשׂוּן כִּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא-תַעֲשׂוּן כִּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא תַעֲבֹדוּן בֶּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיכוֹן:

(ד) לא תעשון כן. להקטיר לשמים ככל מקום, כי אם צמקום אשר יצחר. דבר אחר ונתלמס את מזבחותם ואזדחטס את שמם לא תעשון כן, אזרהה למוחק את השם ולנוחץ אכן מן המוזח או מן העורה, אמר רבי ישמעאל, וכי תעלה על דעתך שישראל נותנין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרכ (ספרי א.א.):

ה כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְּוֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת-שְׁמוֹ שְׁמֵם לְשִׁכְנֵנוּ תִּדְרָשׁוּ וּבָאתָ שְׁמָה: כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְּוֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת-שְׁמוֹ שְׁמֵם לְשִׁכְנֵנוּ תִּדְרָשׁוּ וּבָאתָ שְׁמָה: אֶלְהֵן לַאתְרָא די יתרעי יי אלהכון מכל שבטיכון לאשראה שכנתה תמן לבית שכנתה תתבעון ותיתון לתמן:

(ה) לשכנו תדרשו. זה משכן שילה (ספרי א.א.):

ו וּבָאתֶם שְׁמָה עִלְתֵיכֶם וּזְבוּזֵיכֶם וְאֶת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֶת תְּרוּמַת יְדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכָרְת בְּקָרְכֶם וְצֹאנְכֶם: וּבָאתֶם שְׁמָה עִלְתֵיכֶם וּזְבוּזֵיכֶם וְאֶת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֶת תְּרוּמַת יְדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכָרְת בְּקָרְכֶם וְצֹאנְכֶם: וּתִיתוֹן לְתַמָּן עֲלוּתֵיכוֹן וּנְכַסַּת קוֹדְשֵׁיכוֹן וְיְת מַעֲשֵׂרְתֵיכוֹן וְיְת אִפְרָשׁוֹת יְדְכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן וְנִדְבְּתֵיכוֹן וּבְכוּרֵי תוֹרְכוֹן וְעַנְכוֹן:

(ו) זבחיכם. שלמים של חוצה: מעשרותיכם. מעשר צהמה ומעשר שני לאכול לפנים מן החומה: תרומת ידכם. אלו הצכורים, שנאמר צהם ולקח הכהן הטנאל מידך (דברים כו, ד): ובכרת בקרבם. למסס לכהן ויקריצוס שס:

וַאֲכַלְתֶּם-שֵׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמוֹתֵם בְּכֹל מִשְׁלֹחַ יְדֹכֶם אַתֶּם וּבְתִיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ: וַאֲכַלְתֶּם-שֵׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמוֹתֵם בְּכֹל מִשְׁלֹחַ יְדֹכֶם אַתֶּם וּבְתִיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ: וְתִיבְלוּ תִמְן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְתַחֲדוּן בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יִדְכוּן אֶתוֹן וְאִנֹּשׁ בְּתִיכוֹן דִּי בִרְכָךְ יְיָ אֱלֹהֵיךָ:

(ו) אשר ברכך ה'. לפי הצרכה הצא (ספרי סד):

ח לֹא תַעֲשֶׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנֻנְו עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל-הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו: לֹא תַעֲשֶׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנֻנְו עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל-הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו: לֹא תַעֲבֹדוּן בְּכֹל דִּי אֲנַחְנָא עֲבָדִין הֵכָא יוֹמָא דִּין גְּבַר בָּל מִן דְּכָשֵׁר קְדַמוּהִי:

(ח) לא תעשו ככ" אשר אנחנו עושים וגו'. מוסד למעלה על כי אחס עוזרים את הירדן וגו', כשמעזרו את הירדן, מיד מותרים אחס להקריב צנמה כל י"ד שנה של כזש וחלוק, וצנמה לא מקריבו כל מה שאחס מקריבים פה היום צמשקן, שהוא עמכס ונמשח, והוא כשר להקריב צו טעאז ואשמות נדרים ונדבות, אצל צנמה אין קרב אלא הנידר והנידב, וזהו איש כל הישר צעיניו, נדרים ונדבות שאחס מתנדבים על ידי שישר צעיניכס להציאס, ולא ע"י חוצה, אוחס מקריבו צנמה (צמיס קיז):

ט כִּי לֹא-בָאתֶם עַד-עֵתָה אֶל-הַמְּנוּזָה וְאֶל-הַנְּזוּלָה אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ: כִּי לֹא-בָאתֶם עַד-עֵתָה אֶל-הַמְּנוּזָה וְאֶל-הַנְּזוּלָה אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ: אַרְי לֹא אֶתִיתוֹן עַד בָּעַן לְבֵית גִּיחָא וְלֹאחֲסָנָא דִּי אֱלֹהֵי יְהֹב לָךְ:

(ט) כי לא באתם. כל אומן י"ד שנה: עד עתה. כמו עדיין: אל המנוחה. זו שילה (שס קיע): הנחלה. זו ירושלים:

י וְעַבְרַתֶּם אֶת-הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאַרְץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנוּזִיל אֶתְכֶם וְהַנְּיֹז לְכֶם מִכָּל-אֲיִבֵיכֶם מִסְּבִיב וַיִּשְׁבַּתֶּם-בְּטוֹז: וְעַבְרַתֶּם אֶת-הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאַרְץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנוּזִיל אֶתְכֶם וְהַנְּיֹז לְכֶם מִכָּל-אֲיִבֵיכֶם מִסְּבִיב וַיִּשְׁבַּתֶּם-בְּטוֹז: וְתַעֲבֹרוּן יַת יַרְדֵּנָא וְתִיתְבוּן בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֵיכֶם מְחָסֵן יִתְכוּן וַיִּנִּיחַ לְכוּן מְכָל בְּעַלֵי דְבְּכִיכוּן מִסְּחֹר סְחֹר וְתִיתְבוּן לְרַחְצֹן:

(י) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ. שמתלקוה, ויהא כל אחד מכיר את חלקו ואת שצטו: והניח ל'כס. לאחר כזש וחלוק ומנוחה מן הגויים אשר הניח ה' לנסות צס את ישראל (שופטים ג, א), ואין זו אלא צימי דול. אז:

יא שני והיה המקום אשר-יבזור יהוה אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל-אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבוייכם מעשרתיכם ותרבות ידכם וכל מבזור גדריכם אשר תדרו ליהוה: והיה המקום אשר-יבזור יהוה אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל-אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבוייכם מעשרתיכם ותרבות ידכם וכל מבזור גדריכם אשר תדרו ליהוה: ויהי אתרא די יתרעי יי אלהכון בה לאשראה שכנתה תמן לתמן תיתון ית כל די אנא מפקד יתכון עלותיכון ונכסת קודשיכון מעשרתיכון ואפרשות ידכון וכל שפר גדריכון די תדרון קדם יי:

(יא) והיה המקום וגו'. בנו לכס צימ הצמירה צירושלים, וכן הוא אומר גדוד, ויהי כי ישב המלך צנימו וה' הניח לו מכל אויביו מסביב ויאמר המלך אל נמן הנביא ראה נא אנכי יושב צימ ארזים וארון האלהים יושב צמח היריעה (שמואל-ב' 1, 3-6): שמה תביאו וגו'. למעלה אמור לענין שילה וכאן אמור לענין ירושלים, ולכן חלקם הכתוב, לימן הימר צין זו לזו, משחרצה שילה וצאו לנוצ ומרצה נוצ וצאו לגבעון, היו הצמות מותרות, עד שצאו לירושלים: מבחר גדריכם. מלמד שיצאו מן המוצח:

יב ושמוזתם לפני יהוה אלהיכם אתם ובנייכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו זולק וזולתה אתכם: ושמוזתם לפני יהוה אלהיכם אתם ובנייכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו זולק וזולתה אתכם: ותחדון קדם יי אלהכון אתון ובניכון ובנותיכון ועבדיכון ואמהתיכון ולזאה די בקרויכון ארי לית לה חלק ואחסנא עמכון:

יג השמר לך פן-תעלה עלתיך בכל-מקום אשר תראה: השמר לך פן-תעלה עלתיך בכל-מקום אשר תראה: אסתמר לך דילמא תסק עלותך בכל אתרא די תחזי:

(יג) השמר לך. לימן לא מעשה על הדבר (ספרי ע). בכל מקום אשר תראה. אשר יעלה בלגן, אצל אמה מקריב ע"פ נביא, כגון אליהו צהר הכרמל:

יד כי אם-במקום אשר-יבזור יהוה באונד שבטיה שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה: כי אם-במקום אשר-יבזור יהוה באונד שבטיה שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה: אלהן באתרא די יתרעי יי בחד מן שבטיה תמן תסק עלותך ותמן תעבד כל די אנא מפקדך:

(יז) באחד שבטיך. בחלקו של בנימין, ולמעלה הוא אומר מכל שבטים, הא כילד, כשקנה דוד את הגורן מארונה היצוסי, גזה הזהב מכל השבטים, ומכל מקום הגורן בחלקו של בנימין היה:

טו רַק בְּכָל-אוֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבְּזוּ | וְאֶכְלֶתָ בְּשָׂר כְּבָרְכַת יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ
 כְּצִבִּי וְכֹאִיל: רַק בְּכָל-אוֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבְּזוּ | וְאֶכְלֶתָ בְּשָׂר כְּבָרְכַת יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כְּצִבִּי וְכֹאִיל: לחוד
 בְּכָל רְעוֹת נִפְשֶׁךָ תִּבּוֹס וְתִיכּוֹל בְּשָׂרָא כְּבָרְכַתָּא דִּי אֱלֹהֵךְ דִּי יְהִיב לָךְ בְּכָל קְרוּיָךְ מְסֻבָּא
 וְדַכֵּיָא יְכַלְגָּה כְּבִשָׂר טְבִיָּא וְאִילָא:

(טו) רק בכ"א אות נפשך. צמה הכמוז ליתן לא להמירה להם בלא הקרבת אימורים, הרי אמור
 במקום אחר, כי ירמיז ה' אליך את גזונך וגו' ואמרת אוכלה בשר וגו', צמה זה מדבר, בקדשים שנפל בהם מוס,
 שיפדו ויאכלו בכל מקום (חולין יז), יכול יפדו על מוס עוצר, תלמוד לומר רק: תזבח ואכלת. אין לך צמה הימר
 גיזה ומלג, אלא אכילה על ידי זביחה (בכורות טו:). ה: הטמא והטהור. לפי שבאו מכת קדשים שנאמר בהם והבשר
 אשר יגע בכל טמא לא יאכל (ויקרא יג), הוצרך להמיר בו שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת (יבמות עג): כצבי
 וכאייל. שאין קרנן בא מהם: כצבי וכאייל. לפוטרו מן הזרוע והלחיים והקצה:

טז רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: רַק הַדָּם לֹא
 תֹאכְלוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: לחוד דמא לא תיכלון על ארעא תשדנה כמיא:

(טז) רק הדם לא תאכלו. אע"פ שאמרתי שאין לך בו זריקת דם צמזמת, לא תאכלנו: תשפכנו כמים.
 לומר לך שאין צריך כסוי (חולין פד). דבר אחר, הרי הוא כמים להכשיר את הזרעים (ספרי עא):

יז לֹא-תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשִׁעְרֶיךָ מִעֵשֶׂר דְּהִגְנָה וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ
 וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל-גְּדֵרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְרֹר וְגַדְבְּתֶיךָ וְתִרְוַמֹת
 יָדֶךָ: לֹא-תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשִׁעְרֶיךָ מִעֵשֶׂר דְּהִגְנָה וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ
 וְצֹאנֶךָ וְכָל-גְּדֵרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְרֹר וְגַדְבְּתֶיךָ וְתִרְוַמֹת יָדֶךָ: לית לך רשו למיכל בקרויך
 מעשר עבוּרָךְ חֲמֻרָךְ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוּרֵי תוֹרְךָ וְעֵגְךָ וְכָל גְּדֵרְךָ דִּי תִדְרֹר וְגַדְבְּתֶיךָ וְאִפְרָשׁוֹת יָדֶךָ:

(יז) לא תוכל. בא הכמוז ליתן לא מעשה על הדבר: לא תוכל. רצי יהושע בן קרחה אומר, יכול אמה, אצל
 אינך רשאי. כיוצא בו, ואת היצוסי יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להוריסם (יהושע טו, סג), יכולים היו, אלא שאין
 רשאים, לפי שכרת להם אצרהם צריח כשלקח מהם מערת המכפלה, ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם
 העיר ששמה יצום, כך מפורש צפרקי דר' אליעזר (פרק לו), והוא שנאמר כי אם הסיך העורים והפסחים (שמואל-ב
 ה, ו), כלמים שכתבו עליהם את (ערש"י ד"ה בשר תאיה לא איתרע) השבועה: ובכרת בקרך. אזהרה לכהנים: ותרומות
 ידך. אלו הבכורים:

יח כִּי אִם-לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתֶּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְשִׁמּוֹזֹת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁכָּוֵי יָדְךָ: כִּי אִם-לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתֶּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְשִׁמּוֹזֹת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁכָּוֵי יָדְךָ: אֲלֶהֶן קָדָם יִי אֱלֹהֶךָ תִּיכַלְנָה בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶךָ בְּהָ אֶת וּבְרַךְ וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְלוֹאֶה דִּי בְקַרְוִיךָ וְתַחֲדֵי קָדָם יִי אֱלֹהֶךָ בְּכֹל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ:

(יח) לפני ה'. לפנים מן הסומה: והלוי אשר בשעריך. אם אין לך למת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, מן לו מעשר עני, אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמך:

יט הַשְּׂמֹר לָךְ פֶּן-תִּעְזֹב אֶת-הַלְוִי כֹל-יְמֵיךָ עַל-אֲדָמְתֶּךָ: הַשְּׂמֹר לָךְ פֶּן-תִּעְזֹב אֶת-הַלְוִי כֹל-יְמֵיךָ עַל-אֲדָמְתֶּךָ: אִסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תִּשְׁבּוֹק יֵת לוֹאִי כָּל יוֹמֵיךָ עַל אֶרְעָךָ: (ט)

(יט) השמר לך. ליתן לא מעשה על הדבר: על אדמתך. אצל גולה איך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל:

כ כִּי-יִרְזוּיבֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לָךְ וְאִמְרַתְּ אֲכַלְתָּ בָּשָׂר כִּי-תֵאָוֶה נִפְשֶׁךָ לֵאכֹל בָּשָׂר בְּכֹל-אֹתֹת נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר: כִּי-יִרְזוּיבֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לָךְ וְאִמְרַתְּ אֲכַלְתָּ בָּשָׂר כִּי-תֵאָוֶה נִפְשֶׁךָ לֵאכֹל בָּשָׂר בְּכֹל-אֹתֹת נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר: אֲרִי יִפְתִּי יִי אֱלֹהֶךָ יֵת תַּחֲוּמְךָ כְּמָא דִּי מַלִּיל לָךְ וְתִימַר אֵיבּוּל בִּשְׂרָא אֲרִי תִתְרַעֵי נִפְשֶׁךָ לְמִיכַל בִּשְׂרָא בְּכֹל רַעוֹת נִפְשֶׁךָ תִּיכּוּל בִּשְׂרָא:

(כ) כי ירחיב וגו'. למדה מוכה דרך ארץ, שלא יתאוה אדם לאכול בשר, אלא ממוך רחצת ידיים ועושר (חולין פד): בכל אות נפשך וגו'. אצל נמדנר נאסר להם בשר חולין, אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים:

כא כִּי-יִרְזוּזַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹם שְׂמוֹ שֵׁם וְזִבְזוֹת מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָךְ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאֲכַלְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ בְּכֹל אֹתֹת נִפְשֶׁךָ: כִּי-יִרְזוּזַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹם שְׂמוֹ שֵׁם וְזִבְזוֹת מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָךְ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאֲכַלְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ בְּכֹל אֹתֹת נִפְשֶׁךָ: אֲרִי יִתְרַחַק מִנֶּךָ אֲתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶךָ לְאִשְׂרָאָה שְׁכַנְתָּה תִּמָּן וְתִבּוֹס מִתּוֹרְךָ וּמַעַנְךָ דִּי יִהֵב יִי לָךְ כְּמָא דִּי פְקַדְתָּךְ וְתִיכּוּל בְּקַרְוִיךָ בְּכֹל רַעוֹת נִפְשֶׁךָ:

(כא) כי ירחק ממך המקום. ולא תוכל לזא ולעשות שלמים בכל יום, כמו עכשיו שהמשכן הולך עמכם: וזבחת וגו' כאשר צויתך. למדנו שיש צווי צניחה היאך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה מסיני:

כב אַךְ פֶּאֶשֶׁר יֹאכַל אֶת-הַצִּבִּי וְאֶת-הָאֵיל בֶּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִזְוְדוּ יֹאכְלֶנּוּ: אַךְ פֶּאֶשֶׁר יֹאכַל אֶת-הַצִּבִּי וְאֶת-הָאֵיל בֶּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִזְוְדוּ יֹאכְלֶנּוּ: בָּרֶם בְּמֵא דִּי מִתְאַבֵּל בְּשַׂר טְבִיאָא וְאֵילָא בֶּן תִּיבְלָנְהָ מִסְאָבָא וְדִבְיָא בְּחָדָא יִבְלָנְהָ:

(כב) אך כאשר יאכל את הצבי וגו'. אינך מוזהר לאכלן צטסרה, אי מה צבי ואיל חלצן מותר אף חולין חלצן מותר, תלמוד לומר אך:

כג רַק זֶזֶק לְבִלְתִּי אֹכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבֶּשֶׂר: רַק זֶזֶק לְבִלְתִּי אֹכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבֶּשֶׂר: לְחֹד תִּקַּח בְּדִיל דְּלֹא לְמִיכַל דְּמֵא אַרִי דְּמֵא הוּא נַפְשָׁא וְלֹא תִיכּוּל נַפְשָׁא עִם בִּשְׂרָא:

(כג) רק חזק לבלתי אכל הדם. ממה שנאמר חזק, אמה למד שהיו שטופים צדס לאכלו, לפיכך הוצרך לומר חזק, דברי רבי יהודה, רבי שמעון בן עזאי אומר, לא צא הכתוב, אלא להזהירך וללמדך, עד כמה אמה צריך להתחזק צמנות, אם הדס שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם מתאוה לו, הוצרך לחזק צאוהרתו, ק"ו לשאר מנות: וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר. אזהרה לאצר מן המי (חולין כג):

כד לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ כַּמַּיִם: לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ כַּמַּיִם: לֹא תִיבְלָנְהָ עַל אַרְעָא תִשְׁדָּנְהָ כַּמַּיָא:

(כד) לא תאכלנו. אזהרה לדס הממליט:

כה לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ אֲזוּרִיָּה כִּי-תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ אֲזוּרִיָּה כִּי-תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: לֹא תִיבְלָנְהָ בְּדִיל דְּיִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ בְּתַרְךָ אַרִי תַעֲבַד דְּכֶשֶׁר קָדָם יִי:

(כה) לא תאכלנו. אזהרה לדס האיזרים: למען ייטב לך וגו'. צא ולמד מתן שכון של מנות, אם הדס שנפשו של אדם קלה ממנו, הפורש ממנו וזה לו ולצנו אחריו, ק"ו לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם (מכות כג):

כו רַק קֹדֶשֶׁיךָ אֲשֶׁר-יְהִיו לָךְ וּגְדֵרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתְ אֶל-הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְנוּר יְהוָה: רַק קֹדֶשֶׁיךָ אֲשֶׁר-יְהִיו לָךְ וּגְדֵרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתְ אֶל-הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְנוּר יְהוָה: לְחֹד מַעֲשֵׂר קוֹדֶשֶׁיךָ דִּיהוֹן לָךְ וּגְדֵרְךָ תִּטּוֹל וְתִיתִי לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יִי:

(כו) רק קדשיך. אע"פ שאתה מותר לשחוט חולין, לא התרתי לך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה, אלא ביצאם לצית הצמירה:

כז ועשית עליה הבשר והדם על-מוֹבֵזוּ יהוה אלהיה ודם-זְבוּיָהּ ישפך על-מוֹבֵזוּ יהוה אלהיה והבשר תאכל: ועשית עליה הבשר והדם על-מוֹבֵזוּ יהוה אלהיה ודם-זְבוּיָהּ ישפך על-מוֹבֵזוּ יהוה אלהיה והבשר תאכל: ותעבד עלותך בשרא ודמא על מדבחא דיי אלהך ודם נכסת קודשיך יתשד על מדבחא דיי אלהך ובשרא תיכול:

(כז) ועשית עלתריך. אם עולות הם, מן הנשר והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים הם, דם זבחך ישפך על המזבח מחלה, ואח"כ והנשר תאכל. ועוד דרשו רבותינו, (ספרי עז). רק קדשין, שנא ללמד על הקדשים שנחמה לארץ, וללמד על הממורות ועל ולדות קדשים שיקרינו:

כח שִׁמֹר וּשְׁמַעַתְךָ אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶךָ לְבַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָהּ אֲזוּרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: שִׁמֹר וּשְׁמַעַתְךָ אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶךָ לְבַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָהּ אֲזוּרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: טר ותקבל ית כל פתגמיא האלין די אנא מפקדך בדיל דייטב לך ולבניך בתרך עד עלם ארי תעבד דתקן ודכשר קדם יי אלהך: (ס)

(כח) שמור. זו משנה, שאתה נריך לשמרה בצטנך שלא תשכח, כענין שנאמר, כי נעים כי תשמרם בצטנך (משלי כג. יח.), ואם שנית, אפשר שתשמע ותקיים, הא כל שאינו בכלל משנה, אינו בכלל מעשה (ספרי עט.). את כל הדברים. שתהא חביבה עליך מנוה קלה כמנוה חמורה (ספרי עז). הטוב. צעני השמים: והישר. צעני אדם:

כט שלישי כִּי-יִכְרִית׃ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֵתָהּ בָּא-שְׁמֹה לְרֵשֵׁת אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וְיִרְשֶׁת אֹתָם וַיִּשְׁבֹּת בְּאַרְצָם: כִּי-יִכְרִית׃ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֵתָהּ בָּא-שְׁמֹה לְרֵשֵׁת אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וְיִרְשֶׁת אֹתָם וַיִּשְׁבֹּת בְּאַרְצָם: ארי ישצי יי אלהך ית עממיא די את עלל לתמן לתרכא יתהון מקדמך ותינת יתהון ותייב בארעהון:

ל השִׁמֹר לָךְ פֶּן-תִּנְקֶשׂ אֲזוּרֵיהֶם אֲזוּרֵי הַשְּׂמֵרָה מִפְּנֵיךָ וּפֶן-תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה-כֵן גַּם-אֲנִי: הַשְּׂמֹר לָךְ פֶּן-תִּנְקֶשׂ אֲזוּרֵיהֶם אֲזוּרֵי הַשְּׂמֵרָה מִפְּנֵיךָ וּפֶן-תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה-כֵן גַּם-אֲנִי: אסתמר לך דילמא תתקל בתריהון בטר דישתצון מקדמך ודילמא תתבע לטעותהון למימר אכדין פלחין עממיא האלין ית טעותהון ואעבד פן אף אנא:

דברים

(ב) **פן תנקש.** אונקלוס תרגם לשון מוקש, ואני אומר שלא חש לדקדק בלשון, שלא מנינו נר"ן בלשון יוקש, ואפילו ליסוד הנופל ממנו, אבל בלשון טירוף וקשקוש מנינו נר"ן, וארכבותיה דא לדא נקשן (דנאל ה, ו), ואף זה אני אומר, פן תנקש אחריהם, פן תטרף אחריהם, להיות כרוך אחר מעשיהם, וכן ינקש נושה לכל אשר לו (מהלים קט, יא), מקלל את הרשע להיות עליו נושים רבים, ויהיו מחזירין ומתנקשין אחר ממונו: **אחרי השמדם מפניך.** אחר שתראה שאשמידם מפניך, יש לך לתת לב מפני מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקולקלים שצדיהם, אף אמה לא תעשה כן, שלא יוצאו אחריים וישמידוך: **איבדה יעבדו.** לפי שלא ענש על עבדות אלילים, אלא על זבוח וקטור ונסוך והשתחואה, כמו שכתוב בלתי לה' לצדו (שמות כב, יט), דברים הנעשים לגבוה, צא ולמדך כאן, שאם דרכה של עבדות אלילים לעבדה דבצר אחר, כגון פוער לפעור וזורק אבן למרקולים, זו היא עבדמה ומייב, אבל זבוח וקטור ונסוך והשתחואה, אפילו שלא כדרכה חייב:

לא-תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל-תועבת יהוה אשר שׁנא עשו לאלהיהם כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם: לא-תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל-תועבת יהוה אשר שׁנא עשו לאלהיהם כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם: לא תעבד פן קדם יי אלהך ארי כל דמרחק קדם יי די סני עבדו לטעותהון ארי אף ית בנייהון וית בנתייהון מוקדין בנורא לטעותהון:

(ג) **כי גם את בנייהם.** גם, לרבות את אבותיהם ואמותיהם. א"ר עקיבא, אני ראיתי נכרי שפסו לאציו לפני כלנו ואכלו:

א את כל-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא-תסף עלייו ולא תגרע במונו: את כל-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא-תסף עלייו ולא תגרע במונו: ית כל פתגמא די אנא מפקד יתכון יתיה תטרון למעבד לא תוספון עלוהי ולא תמנעון מנה: (פ)

(ג) **את כל הדבר.** קלה כחמורה: **תשמרו לעשות.** לימן לא תעשה על עשה האמורים צפרשה, שכל השמר לשון לא תעשה הוא, אלא שאין לוקין על השמר של עשה: **לא תסף עליו.** חמשה טוטפות בתפלין, חמשה מינין בלולב, ארבע צרכות בצרכת כהנים (ספרי פב):

ב כי-יקום בקרבך נביא או זולם וזלום ונתן אליך אות או מופת: כי-יקום בקרבך נביא או זולם וזלום ונתן אליך אות או מופת: ארי יקום בינך נביא או חלם חלמא ויתן לך את או מופתא:

(ג) **ונתן אליך אות.** צשמים, כענין שנאמר בגדעון ועשית לי אות (שופטים ו, יז), ואומר יהי נא חורב אל הגזע וגו' (שם נט): **או מופת.** צארץ. (ס"א, ונתן אליך אות). צשמים, דכתיב והיו לאומות ולמועדים (בראשית א, יד): **או מופת.** צארץ, דכתיב אם טל יהיה על הגזע לצדה ועל כל הארץ חורב) אע"פ כן לא תשמע לו. ואם תאמר מפני מה נתן לו הקב"ה ממשלה לעשות אות, כי מנסה ה' אלהיכם אתכם:

ג וּבֹא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר גִּלְכָה אֲזוּרִי
 אֱלֹהִים אֲזוּרִים אֲשֶׁר לֹא-יִדְעֶתֶם וְנַעֲבֹדֶם: וּבֹא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת
 אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר גִּלְכָה אֲזוּרִי אֱלֹהִים אֲזוּרִים אֲשֶׁר לֹא-יִדְעֶתֶם
 וְנַעֲבֹדֶם: וַיִּתֵּי אֶתָּא וּמוֹפְתָא דִּי מְלִיל עֲמָךְ לְמִימְרָ נְהַךְ בְּתַר טַעוֹת עֲמֻמְיָא דִּי לֹא יִדְעֶתְנוּ
 וּנְפֻלְחָנוּ:

ד לֹא תִשְׁמַע אֶל-דִּבְרֵי הַנְּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל-זוֹלָם הַזּוֹלָם
 הַהוּא כִּי מִנְסָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת הַיִּשְׁכֶּם אֱהָבִים
 אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשֵׁיכֶם: לֹא תִשְׁמַע
 אֶל-דִּבְרֵי הַנְּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל-זוֹלָם הַזּוֹלָם הַהוּא כִּי מִנְסָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 אֶתְכֶם לְדַעַת הַיִּשְׁכֶּם אֱהָבִים אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל-לִבְבְּכֶם
 וּבְכָל-נַפְשֵׁיכֶם: לֹא תִקְבַּל לְפַתְגָּמֵי נְבִיא הַהוּא אוֹ לְחָלֵם חֲלָמָא הַהוּא אַרִי מְנַסֵּי יִי אֱלֹהֵינוּ
 יִתְכוּן לְמַדְעָ הָאִיתִיכוּן רַחֲמֵי יִתְ יִי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל לְבָבוֹן וּבְכָל נַפְשָׁכוֹן:

ה אֲזוּרִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּלְכוּ וְאִתּוֹ תִירָאוּ וְאֶת-מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ
 וּבִקְלוֹ תִשְׁמְעוּ וְאִתּוֹ תַעֲבֹדוּ וּבֹו תִדְבְּקוּן: אֲזוּרִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּלְכוּ
 וְאִתּוֹ תִירָאוּ וְאֶת-מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּבִקְלוֹ תִשְׁמְעוּ וְאִתּוֹ תַעֲבֹדוּ וּבֹו תִדְבְּקוּן: בְּתַר
 דְּחֲלָמָא דִּי אֱלֹהֵינוּ תִהְיוּן וְיִתָּה תִדְחֲלוּן וְיִתָּה פְקוּדוֹהֵי תִטְרוּן וּלְמִימְרָה תִקְבְּלוּן וְקִדְמוֹהֵי
 תִפְלְחוּן וּבְדִחְלָתָה תִתְקַרְבוּן:

(ג) ואת מצותיו תשמורו. מוכח משה: ובקולו תשמעו. נקול הנביאים (ספרי פה): ואתו תעבודו.
 כמקדשו: ובו תדבקו. הדבק דרכיו, גמול חסדים, קצור ממים, נקר חולים, כמו שעשה הקב"ה (סוטה יז):

ו וְהַנְּבִיא הַהוּא אוֹ זוֹלָם הַזּוֹלָם הַהוּא יוֹמֵת כִּי דִבֶּר-סֹרֶה
 עַל-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצֵיא אֶתְכֶם | מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפְדָּךְ
 מִבַּיִת עֲבָדִים לְהַדְיִיזוֹךְ מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת
 בָּהּ וּבְעֶרְתָה הָרַע בְּמִקְרַבָּךְ: וְהַנְּבִיא הַהוּא אוֹ זוֹלָם הַזּוֹלָם הַהוּא יוֹמֵת כִּי
 דִבֶּר-סֹרֶה עַל-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצֵיא אֶתְכֶם | מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפְדָּךְ מִבַּיִת
 עֲבָדִים לְהַדְיִיזוֹךְ מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בָּהּ וּבְעֶרְתָה הָרַע
 בְּמִקְרַבָּךְ: וּנְבִיא הַהוּא אוֹ חָלֵם חֲלָמָא הַהוּא יִתְקַטֵּל אַרִי מְלִיל סְטֵיא עַל יִי אֱלֹהֵינוּ דִּי אִפִּיק
 יִתְכוּן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וּדְפָרְקָךְ מִבַּיִת עֲבָדוֹתָא לְאַטְעִיזוֹךְ מִן אֶרְחָא דִּי פְקָדָךְ יִי אֱלֹהֶיךָ לְמַהֲרָ
 בַּה וְתַפְלֵי עֲבַד דְּבִישׁ מִבִּינְךָ: (פ)

(ד) סרה. דבר המוסר מן העולם, שלא היה ולא נברא ולא צוייתו לדבר כן, דיסטודר"ל בלע"ז (אבווענדונג): והפדך
 מבית עבדים. אפילו אין לו עליך אלא שפדאך, דיו (ספרי פו):

טז הכה תפה את-ישבי העיר (ההוא) ההוא לפי-זורב הזורם אתה ואת-כל-אשר-בה ואת-בהמתה לפי-זורב: הכה תפה את-ישבי העיר (ההוא) ההוא לפי-זורב הזורם אתה ואת-כל-אשר-בה ואת-בהמתה לפי-זורב: ממחא תמחי ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב גמר יתה וית כל די בה וית בעירה לפתגם דחרב:

(טז) הכה תבה. אם אינך יכול להמיתם נמיתה הכמוזה בהם, המיתם בלחרת (בבא מניעא לא):

יז ואת-כל-שכלה תקבץ אל-תוף רוזבה ושרפת באש את-העיר ואת-כל-שכלה כליל ליהוה אלהיה והיתה תל עולם לא תבנה עוד: ואת-כל-שכלה תקבץ אל-תוף רוזבה ושרפת באש את-העיר ואת-כל-שכלה כליל ליהוה אלהיה והיתה תל עולם לא תבנה עוד: וית כל עדאה תכנוש לגו פתייה ותוקד בנורא ית קרתא וית כל עדאה גמיר קדם יי אלהך ותהי תל חריב לעולם לא תבני עוד:

(יז) לה' אלהיך. לשמו ונשנילו:

יח ולא-ידבק בידך מאומה מן-הזורם למען ישוב יהוה מזרון אפו ונתן-לך רוזמים ורוזמיה והרבה כאשר נשבע לאבתיה: ולא-ידבק בידך מאומה מן-הזורם למען ישוב יהוה מזרון אפו ונתן-לך רוזמים ורוזמיה והרבה כאשר נשבע לאבתיה: ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף רוזמה ויהב לך רחמין וירחם עלך ויסגף כמא די קיים לאבתיה:

(יח) למען ישוב ה' מחרון אפו. שכל זמן שעזומת אלילים נעולם, חרון אף נעולם:

יט כי תשמע בקול יהוה אלהיה לשבור את-כל-מצותיו אשר אנכי מצוה היום לעשות הישר בעיני יהוה אלהיה: כי תשמע בקול יהוה אלהיה לשבור את-כל-מצותיו אשר אנכי מצוה היום לעשות הישר בעיני יהוה אלהיה: ארי תקבל למימרא דיי אלהך למטר ית כל פקודוהי די אנא מפקדך יומא דין למעבד דכשר קדם יי אלהך: (יט)

יד א רביעי בנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדדו ולא-תשימו קרוזה בין עיניכם לבות: בנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדדו ולא-תשימו קרוזה בין עיניכם לבות: בנין אתון קדם יי אלהכון לא תתחממון ולא תשוון מרט בין עיניכון על מית:

(ב) לא תתגדרו. לא תתנו גדידה ושרט צנזרכס על מת, כדרך שהאמוריים עושין, לפי שאחס צניו של מקום, ואחס ראויין להיות נאים, ולא גדודים ומקורחים: בין עיניכם. אלל הפדחת, וצמקום אחר הוא אומר, ולא יקרמו קרחה צראשס (ויקרא כא, ה), לעשות כל הראש כצין העינים:

ב כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ובך בונר יהוה להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על-פני האדמה: כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ובך בונר יהוה להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על-פני האדמה: ארי עם קדיש את קדם יי אלהך ובך אתרעי יי למהוי לה לעם חביב מכל עממיא די על אפי ארעא: (ס)

(ג) כי עם קדוש אתה. קדושת ענמך מאצומיך, ועוד וכן צמר ה':

ג לא תאכל כל-תועבה: לא תאכל כל-תועבה: לא תיבול כל דמרקק:

(ד) כל תועבה. כל שמעצמי לך, כגון כרס און צכור כדי לשוטטו צמדינה, הרי דצר שמעצמי לך כל מוס לא יהיה צו, וצא ולמד כאן שלא ישטט ויאכל על אומו המוס, צשל צצר צחלצ הרי דצר שמעצמי לך, הזהיר כאן על אכילתו (חולין קיד):

ד זאת הבהמה אשר תאכלו עור עשה כשבים ושה עזים: זאת הבהמה אשר תאכלו עור עשה כשבים ושה עזים: דין בעירא דתיכלון תורין אמרין דרחלין וגדין דעזין:

(ה) זאת הבהמה וגו':

ה איך וצבי ויחמור ואיך ודישן ותאו וזמור: איך וצבי ויחמור ואיך ודישן ותאו וזמור: איך וצבי ויחמור ואיך ודישן ותאו וזמור: איך וצבי ויחמור ואיך ודישן ותאו וזמור:

(ו) איך וצבי ויחמור. למדנו שהמיה צכלל צהמה, ולמדנו שהצמה ומה עמאה מרוצה מן הטורה, שצכל מקום פורט את המועט (שם סג): ואיך. מתורגס יעלא, יעלי סלע (איוב לט, א), הוא אשטנצו"ק (שטיינצאק): ותאו. תורצנל"א, תור היער, צאל"א יער צלשון ארמי:

ו וכל-בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע עשתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: וכל-בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע עשתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: וכל בעירא דסדיקא פרסתא ומטלפא טלפין תרתין פרסתא מסקא פשרא בבירא יתה תיכלון:

(ז) מפרסת. סדוקה כתרגומו: פרסה. פלאנט"ה (פוססואלע): ושסעת. חלוקה צשמי צפרנים, שיש סדוקה ואינה חלוקה צפרנים, והיא טמאה: בבהמה. משמע מה שנמצא צהמה אכול, מכאן אמרו (חולין סט). שהשילל יתיר צשחיתת אמו:

ז אַךְ אֶת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּעֱלֵי הַגֶּרֶה וּמִמְפֹרְסֵי הַפֶּרֶסָה
הַשְּׂסוּעָה אֶת-הַגְּמֹל וְאֶת-הָאֲרָנָבֶת וְאֶת-הַשִּׁפּוֹן כִּי-מֵעֵלָה גֶרֶה
הַבִּמָּה וּפֶרֶסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם: אַךְ אֶת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ
מִמֶּעֱלֵי הַגֶּרֶה וּמִמְפֹרְסֵי הַפֶּרֶסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת-הַגְּמֹל וְאֶת-הָאֲרָנָבֶת
וְאֶת-הַשִּׁפּוֹן כִּי-מֵעֵלָה גֶרֶה הַבִּמָּה וּפֶרֶסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם: בְּרַם יֵת
דִּין לֹא תִיכְלוּן מִמֶּסְקֵי פֶשֶׁרָא וּמִמֶּסְדִּיקֵי פֶרֶסָתָא מִטְּלָפִי יֵת טְלָפִיא יֵת גְּמֵלָא וְיֵת אֲרָנָבָא וְיֵת טְפָזָא
אַרִי מִסְקֵי פֶשֶׁרָא אֲנֹן וּפֶרֶסָתָהוֹן לֹא סְדִיקָא מִסְאַבִּין אֲנֹן לְכוּן:

(ז) הַשְּׂסוּעָה. צריה היא שיש לה שני גזנין ושני שדראות (גדה כד), אמרו רבותינו, למה נשנו צנהמות מפני השסועה, וצטופות מפני הראה, שלא נאמרו צמ"כ:

ח וְאֶת-הַזּוּזִיר כִּי-מִפֹּרִיס פֶּרֶסָה הוּא וְלֹא גֶרֶה טְמֵא הוּא לָכֶם
מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִתְּעוּ: וְאֶת-הַזּוּזִיר כִּי-מִפֹּרִיס
פֶּרֶסָה הוּא וְלֹא גֶרֶה טְמֵא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִתְּעוּ:
וְיֵת חֲזִירָא אַרִי מִסְדִּיק פֶּרֶסָתָא הוּא וְלֹא פֶשֶׁר מִסְאַב הוּא לְכוּן מִבְּסָרְהוֹן לֹא תִיכְלוּן
וּבְנִבְלָתָהוֹן לֹא תִקְרְבוּן: (ח)

(ח) וּבְנִבְלָתָם לֹא תִתְּעוּ. רבותינו פירשו (תו"כ שמיני פרק ד, ח-ט.) צרגל, שאדם חייב לטהר את עצמו צרגל, יכול
יהיו מוזהרים בכל השנה, תלמוד לומר אמור אל הכהנים וגו' (ויקרא כא, א), ומה טומאת המת חמורה כהנים מוזהרים
ואין ישראל מוזהרים, טומאת נבלה קלה לא כל שכן:

ט אֶת-זֶה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כָּל אֲשֶׁר-לוֹ סִנְפִיר
וְקִשְׁקִשֵׁת תֹאכְלוּ: אֶת-זֶה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כָּל אֲשֶׁר-לוֹ סִנְפִיר
וְקִשְׁקִשֵׁת תֹאכְלוּ: יֵת דִּין תִיכְלוּן מִכֹּל דִּי בְמֵיא כֹּל דִּי לֵה צִיצִין וְקִלְפִין תִיכְלוּן:

י וְכֹל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקִשֵׁת לֹא תֹאכְלוּ טְמֵא הוּא לָכֶם:
וְכֹל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקִשֵׁת לֹא תֹאכְלוּ טְמֵא הוּא לָכֶם: וְכֹל דִּי לֵית לֵה
צִיצִין וְקִלְפִין לֹא תִיכְלוּן מִסְאַב הוּא לְכוּן: (ט)

יא כָּל-צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ: כָּל-צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ: כָּל צִפּוֹר דְּבִיא
תִיכְלוּן:

(יא) כָּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ. להמיר משולמת שנמנורע (קידושין טז):

יב וְזֶה אֲשֶׁר לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעֹזְנִית: וְזֶה אֲשֶׁר
לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעֹזְנִית: וְדִין דִּי לֹא תִיכְלוּן מִנְהוֹן נִשְׂרָא וְעַר וְעֹזִיא:

(יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם. לאסור את השמוטה:

יג **וְהִרְאָה וְאֶת-הָאֱלֹהִים וְהִרְיָה לְבַיְתָהּ: וְהִרְאָה וְאֶת-הָאֱלֹהִים וְהִרְיָה לְבַיְתָהּ:** ובת כנפא וטרפיתא ודיתא לזנה:

(יג) והראדה ואת האיה וגו'. היא ראה, היא איה, היא דיה, ולמה נקרא שמה ראה, שרואה ביותר, ולמה הזהיר בכל שמוטיה, שלא ליתן פתחון פה לזעל דין לחלוק, שלא יהא האוסרה קורא אותה ראה, והבא להמיר אומר, זו דיה שמה או איה שמה, וזו לא אסר הכתוב. וזעופות פרט לך הטמאים, ללמד שהעופות טהורים מרודים על הטמאים, לפיכך פרט את המועט (מולין סג): **הדתגשמת.** קלז"א שורי"ץ (פעלדערמוז):

יד **וְאֶת כָּל-עָרֹב לְבַיְתוֹ: וְאֶת כָּל-עָרֹב לְבַיְתוֹ: וְיֵת כָּל עֶרְבָא לְזִנְה:**

טו **וְאֶת בֵּית הַיַּעֲזָה וְאֶת-הַתְּזוּמָּס וְאֶת-הַשְּׁזוּף וְאֶת-הַנֶּגֶץ לְבַיְתָהּ:**
וְאֶת בֵּית הַיַּעֲזָה וְאֶת-הַתְּזוּמָּס וְאֶת-הַשְּׁזוּף וְאֶת-הַנֶּגֶץ לְבַיְתָהּ: וְיֵת בֵּית נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפְרָא שְׁחָפָא וְנֶצֶא לְזִנְה:

טז **אֶת-הַכּוֹס וְאֶת-הַיַּנְשׁוּף וְהַתְּנַשְׁמֹת: אֶת-הַכּוֹס וְאֶת-הַיַּנְשׁוּף וְהַתְּנַשְׁמֹת:** וקדיא וקפופא ובותא:

יז **וְהַקָּאֵת וְאֶת-הַרְוֹזָמָה וְאֶת-הַשְּׁלָף: וְהַקָּאֵת וְאֶת-הַרְוֹזָמָה וְאֶת-הַשְּׁלָף:** וקתא וירקרקא ושלי נונא:
(יז) ש"ך. השולה דגיס מן היס:

יח **וְהַזְּסִידָה וְהַאֲנָפָה לְבַיְתָהּ וְהַדּוֹכִיפָת וְהַעֲטָלָף: וְהַזְּסִידָה וְהַאֲנָפָה לְבַיְתָהּ וְהַדּוֹכִיפָת וְהַעֲטָלָף:** וחוריתא ואבו לזנה ונגר טורא ועטלפא:
(יח) דוכיפת. הוא מרגול הנר, וזלע"ז הרופ"א (ווידעהאסף), וכרזלמו כפולה:

יט **וְכָל שְׂרִיץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ: וְכָל שְׂרִיץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ:** וכל רחשא דעופא מסאב הוא לכון לא יתאכלון:
(יט) שריץ העוף. הם הנמוכים הרומשים על הארץ, כגון זנזים וזרעים ומגזים טמאים, הם קרויים שריץ:

כ **כָּל-עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ: כָּל-עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ:** כל עופא דכי תיכלון:

(כ) כל עוף טהור תאכלו. ולא את הטמא, צא ליתן עשה על לא תעשה, וכן צנהמה אותה תאכלו ולא צנהמה טמאה, לאו הבא מכלל עשה עשה, לעבור עליהם בעשה ולא תעשה:

כא לא תאכלו כל-גבלה לגר אשר-בשעריך תתננה ואכלה או
מכר לגזרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא-תבשל גדי
בזולב אמו: לא תאכלו כל-גבלה לגר אשר-בשעריך תתננה ואכלה או
מכר לגזרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא-תבשל גדי בזולב אמו: לא
תיכלון כל גבילא לתותב ערל די בקרויך תתננה וייכלנה או תזבננה לבר עממין ארי עם קדיש
את קדם יי אלהך לא תיכול בשר בחלב: (ס)

(כא) לגר אשר בשעריך. גר מושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודה חלילים ואוכל נזלות: כי עם קדוש אתה
ל'ה'. קדש את עצמך (ספרי קד). צמות לך, דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור, אל תמירם צניעה: לא
תבשל גדי. שלשה פעמים, פרט לחיה ולעופות ולצמחה טמאה (חולין קיג): לא תבשל גדי.

כב עשר תעשר את כל-תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה:
עשר תעשר את כל-תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: עשרא תעשר ית כל
עללת זרעך דיפוק חקלא שתא בשתא:

(כב) עשר תעשר. מה ענין זה אלל זה, אמר להם הקב"ה לישראל, לא תגרמו לי לזשל גדיים של תצואה עד שהן צמעי
אמותיהן, שאם אין אחס מעשרים מעשרות כראוי, כשהוא סמוך להחזשל אני מוציא רוח קדים והיא משדפתן, שנאמר
ושדפה לפני קמה (מלכים ב יט, כו), וכן לענין צמחים: שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן החדש על הישן (ספרי
קפ):

כג ואכלת לפני | יהוה אלהיך במקום אשר-יבזור לשכן שמו
שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען
תלמוד לראת את-יהוה אלהיך כל-הימים: ואכלת לפני | יהוה
אלהיך במקום אשר-יבזור לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך
ובכרת בקרך וצאנך למען תלמוד לראת את-יהוה אלהיך כל-הימים: ותיכול
קדם יי אלהך באתרא די יתרעי לאשראה שכנתה תמן מעשר עבורך חמרך ומשחך ובכורי
תורף וענף בדיל דתילף למדחל קדם יי אלהך כל יומיא:

(כג) ואכלת וגו'. זה מעשר שני, שכבר למדנו ליתן מעשר ראשון ללוים, שנאמר כי תקחו מאת בני ישראל וגו'
(צמדבר יח, כו), ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום, שנאמר ואכלתם אותו בכל מקום (שם לא), על כרחך זה מעשר אחר
הוא:

כד וכי-ירבה מבנה הדרך כי לא תוכל שאתו כי-ירזוק מבנה
המקום אשר יבזור יהוה אלהיך לשום שמו שם כי יברכה
יהוה אלהיך: וכי-ירבה מבנה הדרך כי לא תוכל שאתו כי-ירזוק מבנה
המקום אשר יבזור יהוה אלהיך לשום שמו שם כי יברכה יהוה אלהיך: וארי
יסגי מנה ארזא ארי לא תבול למטלה ארי יתרחק מנה אתרא די יתרעי יי אלהך לאשראה
שכנתה תמן ארי יברכך יי אלהך:

(נד) כי יברכך. שמהל המצואה מרובה לשאת:

כה וְנִתְּתָהּ בַכֶּסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וְנִתְּתָהּ בַכֶּסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וְתָמַן בַּכֶּסֶף וְתִצּוֹר כֶּסֶף בְּיָדְךָ וְתִהְיֶה לְאִתְּרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ:

כו וְנִתְּתָהּ הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּאֵוֶה נַפְשֶׁךָ בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן וּבַיִּין וּבַשֶּׂכֶר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׂם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׂמוֹזֹת אֶתָּה וּבֵיתְךָ: וְנִתְּתָהּ הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּאֵוֶה נַפְשֶׁךָ בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן וּבַיִּין וּבַשֶּׂכֶר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׂם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׂמוֹזֹת אֶתָּה וּבֵיתְךָ: וְתָמַן כֶּסֶף בְּכֹל דִּי יִתְרַעֲי נַפְשֶׁךָ בְּתוֹרֵי וּבַעֲנָא וּבַחֲמֵר חֲדַת וְעִתִּיק וּבְכֹל דִּי תִשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְתִיכּוּל תָּמַן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְתַחֲדֵי אֲתָּ וְאָנֹשׁ בֵּיתְךָ:

(ס) בכל אשר תאודה נפשך. כלל: בבקר וּבַצֹּאן וּבַיִּין וּבַשֶּׂכֶר. פרט: ובכל אשר תשאֲלֶךָ נַפְשֶׁךָ. חזר וכלל, מה הפרט מפורש ולה, ולדום הארץ, וראוי למאכל אדם וכו' (בבא קמא סג. ספרי קו.).

כו וְהִלְוֵי אֲשֶׁר-בְּשִׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לּוֹ זֹלָקָה וְנִזְזָלָה עִמָּךָ: וְהִלְוֵי אֲשֶׁר-בְּשִׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לּוֹ זֹלָקָה וְנִזְזָלָה עִמָּךָ: וְלוֹאָה דִּי בַקְרוּיָךְ לֹא תִשְׁבַּקְנָה אֲרִי לִית לָהּ חֶלֶק וְאִחְסָנָא עִמָּךָ: (ס)

(ס) והלווי וגו' לא תעזבנו. מליטן לו מעשר ראשון: כי אין לו חלק ונחלה עמך. ילאו לקט שכחה ופאה והפקד, שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמור, ואינן חייבין צמעשר (ספרי קט.).

כה מִקְצֵה | שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֶׂיךָ תְּבוּאָתְךָ בְּשָׁנָה הַהִוא וְהַנְּזוֹת בְּשִׁעְרֶיךָ: מִקְצֵה | שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֶׂיךָ תְּבוּאָתְךָ בְּשָׁנָה הַהִוא וְהַנְּזוֹת בְּשִׁעְרֶיךָ: מִסוּף תִּלַּת שָׁנִין תִּפַּק יָת כָּל מַעֲשֶׂיךָ עַל־לְתֶיךָ בְּשִׂתָּא הַהִיא וְתִצְנַע בַּקְרוּיָךְ:

(כז) מקצה שלש שנים. צא ולמד, שאם השנה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמטה, שיצערס מן הצית בשלישית:

כט וּבָא הַלְוִי כִּי אֵין-לוֹ זֹולָק וְנִזְוָלָה עִפְוָה וְהִגֵּר וְהִיתָוּם וְהֶאֱלַמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיהָ וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדָךְ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: וּבָא הַלְוִי כִּי אֵין-לוֹ זֹולָק וְנִזְוָלָה עִפְוָה וְהִגֵּר וְהִיתָוּם וְהֶאֱלַמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיהָ וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדָךְ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: וַיְתִי לִזְאָה אָרִי לִית לָהּ חֶלֶק וְאֶחְסָנָא עִמָּךְ וְגִיּוּרָא וַיְתַמָּא וְאַרְמְלָא דִּי בְקָרוּיָךְ וַיִּיכְלוּן וַיִּשְׂבְּעוּן בְּדִיל דִּי יְבָרְכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכָל עֹבְדֵי יָדָךְ דִּי תַעֲבַד: (ס)

(כט) וּבָא הַלְוִי. ויטול מעשר ראשון: והגיר והיתום. ויטלו מעשר שני שהוא של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה צירושלים כדרך שזוקקת לאכול מעשר שני של שמי שנים: וּבְכָל־וּשְׁבָעוּ. תן להם כדי שציעה, מכאן אמרו אין פוחטין לעני צגורין וכו', ואתה מוליך לירושלים צמעשר של שנה ראשונה ושנייה שהשתי, ומתודה צערתי הקודש מן הצית (דברים טו, יג), כמו שמפורש צכי תכלה לעשר (שס יב):

טו א שִׁישִׁי בְּמִקְצֵי שִׁבְעֵ-שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׂמִיטָה: בְּמִקְצֵי שִׁבְעֵ-שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׂמִיטָה: שְׂמִיטָה: מִסֹּף שָׁבַע שָׁנִין תַּעֲבַד שְׂמִיטָתָא:

(טו) בְּמִקְצֵי שִׁבְעֵ שָׁנִים. יכול צצע שנים לכל מלוה ומלוה, תלמוד לומר קרצה שנת השצע (לקמן פסוק ט), ואם אתה אומר ז' שנים לכל מלוה ומלוה, להלואת כל אחד ואחד, היאך היא קרצה, הא למדת ז' שנים למנין השמיטות:

ב וַזֶּה דִּבְרֵי הַשְּׂמִיטָה שְׂמוּטָא כָּל-צֵעַל מַעֲשֵׂה יְדֹוּ אֲשֶׁר יִשְׂהַב בְּרַעְהוּ לָא-יִגְעַשׁ אֶת-רַעְהוּ וְאֶת-אֲזִוּוּ כִּי-קָרָא שְׂמִיטָה לִיהוָה: וַזֶּה דִּבְרֵי הַשְּׂמִיטָה שְׂמוּטָא כָּל-צֵעַל מַעֲשֵׂה יְדֹוּ אֲשֶׁר יִשְׂהַב בְּרַעְהוּ לָא-יִגְעַשׁ אֶת-רַעְהוּ וְאֶת-אֲזִוּוּ כִּי-קָרָא שְׂמִיטָה לִיהוָה: וְדִין פִּתְגָם שְׂמִיטָתָא דְתִשְׁמַט כָּל גְּבַר מְרִי רִשׁוּ דִּי יִרְשִׁי בְּחִבְרָה לָא יִתְבַּע מִן חִבְרָה וּמִן אַחוּהִי אָרִי קָרָא שְׂמִיטָתָא קָדָם יְיָ: (ט) שְׂמוּטָא כָּל בַּעַל מַשָּׂה יְדֹוּ. שְׂמוּטָא אֵת יְדֹוּ שֶׁל כָּל צֵעַל מַשָּׂה:

ג אֶת-הַנְּזָכְרֵי תִגְעַשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ אֶת-אֲזִוּוּיָךְ תִּשְׂמַט יָדָךְ: אֶת-הַנְּזָכְרֵי תִגְעַשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ אֶת-אֲזִוּוּיָךְ תִּשְׂמַט יָדָךְ: מִן בַּר עִמְמִין תִּתְבַּע וְדִי יִהְיֶה לָךְ עִם אַחוּרָךְ תִּשְׂמַט יָדָךְ:

ד אֶפְסָ כִּי לָא יִהְיֶה-בָּךְ אֲבִיּוֹן כִּי-בָרַךְ יְבָרְכֶךָ יְהוָה בְּאַרְצָךְ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיהָ גִּתָן-לָךְ גְּזוּלָה לְרִשְׁתָּהּ: אֶפְסָ כִּי לָא יִהְיֶה-בָּךְ אֲבִיּוֹן כִּי-בָרַךְ יְבָרְכֶךָ יְהוָה בְּאַרְצָךְ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיהָ גִּתָן-לָךְ גְּזוּלָה לְרִשְׁתָּהּ: לְחוּד אָרִי לָא יִהְיֶה בָּךְ מִסְכָּנָא אָרִי בְרָכָא יְבָרְכְנָךְ יְיָ בְּאַרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶךָ יִהְבֵּ לָךְ אֶחְסָנָא לְמִירְתָּהּ:

(ה) אפס כי לא יהיה בך אביון. ולהלן הוא אומר כי לא יחדל אביון, אלא בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אציונים צאחרים ולא נכס, וכשאינן אדם עושים רצונו של מקום אציונים נכס: אביון. דל מעני, ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר:

ה רק אם-שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמור לעשות את-כל-המצוות הזאת אשר אנכי מצוך היום: רק אם-שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמור לעשות את-כל-המצוות הזאת אשר אנכי מצוך היום: לחוד אם קבל תקבל למימרא דיי אלהך למטר למעבד ית כל תפקדתא הדיא די אנא מפקדך יומא דין:

(ו) רק אם שמוע תשמע. או לא יהיה נך אביון: שמוע תשמע. שמע קמעה, משמעין אותו הרבה:

ו כי-יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר-לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים וברך לא ימשלו: כי-יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר-לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים וברך לא ימשלו: ארי יי אלהך ברכך במא די מליל לך ותזוף לעממין סגי אין ואת לא תזוף ותשלוט בעממין סגי אין וברך לא ישלטון: (ז)

(ח) כאשר דבר לך. והיכן דבר, צדק אמה צעיר (דברים כח, ג): והעבטת. כל לשון הלואה כשנופל על המלוה נופל בלשון מפעיל, כגון והלוי, והעבטת, ואם היה אומר ועבטת, היה נופל על הלואה, כמו ולוי: והעבטת גוים. יכול שמהא ליה מזה ומלוה לזה, תלמוד לומר ואתה לא תעבט: ומשלת בגוים רבים. יכול גויים אחרים מושלים עליך, תלמוד לומר וברך לא ימשלו:

ז כי-יהיה בך אביון מאונד אויך באונד שעריך בארץ אשר-יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את-לבבך ולא תקפץ את-ידך מאוזיך האביון: כי-יהיה בך אביון מאונד אויך באונד שעריך בארץ אשר-יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את-לבבך ולא תקפץ את-ידך מאוזיך האביון: ארי יהי בך מספנא מחד מאחיה בחדא מקרויך בארעך דיי אלהך יחב לך לא תתקף ית לבך ולא תקפץ ית ידך מאחור מספנא:

(ט) כי יהיה בך אביון. המאב תאב קודם: מאחד אחיד. אחיך מאבך קודם לאחיך מאמך: שעריך. עני עירך קודמין לעניי עיר אחרת: לא תאמץ. יש לך אדם שמנטער אס יתן אס לא יתן, לכך נאמר לא תאמץ, יש לך אדם שפושט את ידו וקופנה, לכך נאמר ולא תקפון: מאחיד האביון. אס לא תתן לו, סופך להיות אחיו של אביון:

ח כי-פתחו תפתחו את-ידך לו והעבטת תעביטנו די מוזסרו אשר יזוסר לו: כי-פתחו תפתחו את-ידך לו והעבטת תעביטנו די מוזסרו אשר יזוסר לו: אלא מפתח תפתח ית ידך לה ואזפא תזפנה במסת חסרונה דיחסיר לה:

(ט) פתח תפתח. אפילו כמה פעמים: כי פתח תפתח. הרי כי משמש כלשון אלא: והעבט תעביטנו. אם לא רצה צמתנה מן לו צהלוואה: די מחסורו. ואי אתה מנווה להעשירו: אשר יחסר לו. אפילו קום לרכוש עליו ועד לרוץ לפניו: לו. זו אשה (כמוצטט סו:), וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ג, יט).

ט השמר לך פן-יהיה דבר עם-לבבך בליעל לאמר קרבה שנת-השבע שנת השמטה ורעה עינך באזיף האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל-יהוה והיה בך זוטא: השמר לך פן-יהיה דבר עם-לבבך בליעל לאמר קרבה שנת-השבע שנת השמטה ורעה עינך באזיף האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל-יהוה והיה בך זוטא: אסתמר לך דילמא יהי פתגם עם לבך ברשע למימר קריבא שתא שביעתא שתא דשמטתא ותבאש עינך באחורף מסבנא ולא תתן לה ויקרי עלך קדם ?? ויהי בך חובא:

(ט) וקרא עריך. יכול מנוה, חלמוד לומר ולא יקרא (דברים כד, טו. ספרי קיז). והיה בך חטא. מכל מקום, אפילו לא יקרא, א"כ למה נאמר וקרא עליך, ממנהר אני ליפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא:

י נתון תתן לו ולא-ירע לבבך בתתך לו פי בגלל | הדבר הזה יברכה יהוה אלהיה בכל-מעשה ובכל משלוח ידך: נתון תתן לו ולא-ירע לבבך בתתך לו פי בגלל | הדבר הזה יברכה יהוה אלהיה בכל-מעשה ובכל משלוח ידך: מתן תתן לה ולא יבאש לבך במתנה לה ארי בדיל פתגמא הדין יברכנך ?? אלהך בכל עובדך ובכל אושטות ידך:

(י) נתון תתן לו. אפילו מאה פעמים: לו. צינו וצניק: כי בגלל הדבר. אפילו אמרת ליתן, אתה נוטל שכל האמירה עם המעשה:

יא כי לא-יזדל אביון מקרב הארץ על-פן אנכי מצוה לאמר פתוז תפתוז את-ידך לאזיף לעניך ולאבינך בארצה: פי לא-יזדל אביון מקרב הארץ על-פן אנכי מצוה לאמר פתוז תפתוז את-ידך לאזיף לעניך ולאבינך בארצה: ארי לא יפסוק מסבנא מגו ארעא על בן אנא מפקדך למימר מפתח תפתח ית ידך לאחורף לעניך ולמסבנך בארצה: (ס)

(יא) על בן. מפני כן: לאמר. ענה לטובתן אני משיאך (ספרי קיח). לאחיד לעניך. לאיזה את, לעני: לעניך. צי"ד אחד לשון עני אחד הוא, אצל עניך צשני יודיין שני עניים:

יב כי-ימכר לך אזיפה העברי או העבריה ועבדך עשי עניים ובשנה השביעת תשלוננו זופשי מעמך: כי-ימכר לך אזיפה העברי או העבריה ועבדך עשי עניים ובשנה השביעת תשלוננו זופשי מעמך: ארי יזדבן לך אחורף בר ישראל או בת ישראל ויפלהך שית שנין ובשתא שביעתא תפטרנה בר חורין מעמך:

(יב) **בי ימכר לך**. על ידי אחרים, שמכרוהו בית דין בגנבתו הכתוב מדבר (קידושין טז), והרי כבר נאמר כי תקנה עבד עברי (שמות כא, ג) וזמכרוהו בית דין הכתוב מדבר, אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן, אחד שכתוב או העבדיה אף היא תלא בשש, ולא שמכרוהו בית דין שאין האמה נמכרת בגנבתה, שנאמר בגנבתו ולא בגנבתה, אלא בקטנה שמכרה אציה, ולמד כאן שאם יאלו שש שנים קודם שחצא סימניו, תלא, ועוד חידש כאן העניק תעניק:

יג וְכִי-תִשְׁלַחְנֶנּוּ זֹפְטֵי מַעְמָרְךָ לֹא תִשְׁלַחְנֶנּוּ רִיקָם: וְכִי-תִשְׁלַחְנֶנּוּ זֹפְטֵי מַעְמָרְךָ לֹא תִשְׁלַחְנֶנּוּ רִיקָם: וְאֵרִי תִפְטְרֶנּוּ בַר חֹרֵץ מֵעַמְּךָ לֹא תִפְטְרֶנּוּ רִיקָן:

יד הָעֲנִיֵּק תִּעְנִיֵּק לוֹ מִצְאֹנָךְ וּמִגְרָנָךְ וּמִיִּקְבֶּךָ אֲשֶׁר בְּרַכָּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן-לוֹ: הָעֲנִיֵּק תִּעְנִיֵּק לוֹ מִצְאֹנָךְ וּמִגְרָנָךְ וּמִיִּקְבֶּךָ אֲשֶׁר בְּרַכָּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן-לוֹ: אִפְרָשָׁא תִפְרַשׁ לֵה מַעְנֶךָ וּמֵאֲדָרְךָ וּמִמַּעְצָרְתְּךָ דִּי בְרַכָּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן לֵה:

(יד) **העניק תעניק**. לשון עדי, בגובה וזמנאית העין, דבר שיהא ניכר שהטיבות לו. ויש מפרשים לשון הטענה על נוארו: **מצאנך מוגרנד ומיקבך**. יכול אין לי אלא אלו בלבד, תלמוד לומר אשר ברכך מכל מה שברכך בוראך. ולמה נאמרו אלו, מה אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה, אף כל שהוא בכלל ברכה, יאלו פרדות. ולמדו רבותינו במסכת קידושין (יז) בגזירה שזה, כמה נותן לו מכל מין ומין:

טו וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְפַדְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶנְךָ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְפַדְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶנְךָ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם: וּתְדַבֵּר אֲרִי עֲבָדָא הוּיִתָּא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּפְרָקָךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אֲנָא מְפַקְדְךָ ית פתגמא הדין יומא דין:

(טו) **וזכרת כי עבד היית**. והענקמי ושנימי לך מצינת מצרים וצינת היס, אף אמה הענק ושנה לו:

טז וְהָיָה כִּי-יֹאמֶר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֶא מֵעַמְּךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת-בֵּיתְךָ כִּי-טוֹב לוֹ עִמָּךָ: וְהָיָה כִּי-יֹאמֶר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֶא מֵעַמְּךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת-בֵּיתְךָ כִּי-טוֹב לוֹ עִמָּךָ: וַיְהִי אֲרִי יִימַר לָךְ לֹא אֶפּוֹק מֵעַמְּךָ אֲרִי רְחֻמְךָ וַיִּת אַנְשׁ בֵּיתְךָ אֲרִי טב לֵה עִמָּךְ:

יז וְלִקְחוּתָ אֶת-הַמְרֻצֵּעַ וְנִתְתָּהּ בְּאֹזְנוֹ וּבִדְלָתָ וְהָיָה לָךְ עֶבֶד עוֹלָם וְאֵף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה-כֵּן: וְלִקְחוּתָ אֶת-הַמְרֻצֵּעַ וְנִתְתָּהּ בְּאֹזְנוֹ וּבִדְלָתָ וְהָיָה לָךְ עֶבֶד עוֹלָם וְאֵף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה-כֵּן: וְתִסַּב ית מרצעא ותתן באדנה ובדשא ויהי לך עבד פלח לעלם ואף לאמתך תעבד כן:

(יז) **עבד עולם**. יכול כמשמעו, תלמוד לומר ושנתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו (ויקרא כה, י), הא למדת שאין זה אלא עולמו של יובל (מכילתא משפטים פג): **ואף לאמתך תעשה כן**. הענק לה, יכול אף לרצעה השוה הכתוב אותה, תלמוד לומר אם אמר יאמר העבד (שמות כא, ה), עבד נרצע ואין אמה נרצעת:

יח לא-יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלּוּזָה אֶתֹּו זֹפְשִׁי בְּמַעְמָךְ כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: לא-יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלּוּזָה אֶתֹּו זֹפְשִׁי בְּמַעְמָךְ כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: לא יקשי בעינך במפטרך יתה בר חורין מעמך ארי על חד תרין באגר אגירא פלחך שית שנין ויברכך יי אלהך בכל די תעבד: (ט)

(יח) כי משנה שכר שכיר. מכאן אמרו, עבד עברי עובד בין ציוס וצין זלילה, וזהו כפלים שנעבודת שכיר יוס, ומהו עבודתו זלילה, רצו מוסר לו שפחה כנענית והולדות לאדון:

יט שביעי כל-הבכור אשר יולד בבקרה ובצאנה הזכר תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנה: כל-הבכור אשר יולד בבקרה ובצאנה הזכר תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנה: כל בוכרא די יתיליד בתורף ובגנך דכרין תקדש קדם יי אלהך לא תפליח בבוכרא דתורף ולא תגוז בוכרא דענך:

(יט) כל הבכור וגו' תקדיש. וצמקוס אחר הוא אומר לא יקדיש, שנאמר אך צבור אשר יצבר לה' וגו' (ויקרא כו, טו), הא כיצד, אינו מקדישו לקרצן אחר וכאן למד שמנוה לומר הרי אמה קדוש לצבורה. דבר אחר, א"ל לומר תקדיש שכר נאמר לא יקדיש, וא"ל לומר לא יקדיש שהרי כבר נאמר תקדיש, הא כיצד, מקדישו אמה הקדש עליו, ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו (ערכין כט). לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז וגו'. אף החילוף למדו רבותינו שאסור, אלא שדבר הכתוב זהוה:

כ לפני יהוה אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר-יבזר יהוה אתה וביתך: לפני יהוה אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר-יבזר יהוה אתה וביתך: קדם יי אלהך תיכלנה שתא בשתא באתרא די יתרעי יי את ונאנש ביתך:

(כ) לפני ה' אלהיך תאכלנו. לכהן הוא אומר, שכר מנינו שהוא ממתנות כהונה אחד חס ואחד צעל מוס, שנאמר וזשרס יהיה לך וגו' (במדבר יח, יח): שנה בשנה. מכאן שאין משהין אותו יותר על שנתו, יכול יהא פסול משעברה שנתו, כבר הוקש למעשר, שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגן וישראל וצבורות צקן ולאנך (דברים יד, כג), מה מעשר שני אינו נפסל משנה לחצרתה, אף צבור אינו נפסל, אלא שמנוה תוך שנתו: שנה בשנה. אם שחטו צסוף שנתו, אוכלו אותו היום ויום אחד משנה אחרת, למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד (ספרי קכה):

כא וכי-יהיה בו מיום פסחו או עזר כל מום רע לא תזבזנו ליהוה אלהיך: וכי-יהיה בו מיום פסחו או עזר כל מום רע לא תזבזנו ליהוה אלהיך: וארי יהי בה מומא חגיר או עזר כל מום ביש לא תפסגה קדם יי אלהך:

(כא) מום. כלל: פסח או עזר. פרט: כל מום רע. חזר וכלל, מה הפרט מפורש מוס הגלוי ואינו חוזר, אף כל מוס שגלוי ואינו חוזר:

כב בַּשְׁעָרֶיךָ תֹאכְלֵנוּ הַטֶּמְאָ וְהַטְהוֹר יוֹזְדוּ כַּצֵּבִי וְכֹאֵיל: בַּשְׁעָרֶיךָ תֹאכְלֵנוּ הַטֶּמְאָ וְהַטְהוֹר יוֹזְדוּ כַּצֵּבִי וְכֹאֵיל: בַּקְרוֹיֶיךָ תִּיכַלְנָה מִסָּבָא וּדְכִיָּא פְּחָדָא כַּבְסַר טְבִיָּא וְאֵילָא:

כג רַק אֶת-דָּמּוֹ לֹא תֹאכַל עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֵנוּ כַּמַּיִם: רַק אֶת-דָּמּוֹ לֹא תֹאכַל עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֵנוּ כַּמַּיִם: לְחֹד יֵת דְּמָה לָּא תִּיכּוּל עַל אַרְעָא תִּשְׁדַּנָּה כַּמַּיָּא: (ט)

(כב) רק את דמו לא תאכל. שלא תאמר הואיל וכולו היתר הנה מכלל איסור הוא, שהרי קדוש, ושחט צמח צלא פדיון ונאכל, יכול יהא אף הדם מותר, תלמוד לומר רק את דמו לא תאכל:

טז א שְׂמוֹר אֶת-זוֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסוּז לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּזוֹדֶשׁ הָאֲבִיב הוֹצִיאָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיִלָּה: שְׂמוֹר אֶת-זוֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסוּז לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּזוֹדֶשׁ הָאֲבִיב הוֹצִיאָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיִלָּה: טר יֵת יִרְחָא דְאַבִּיבָא וְתַעֲבַד פְּסָחָא קָדָם יֵי אֱלֹהֶךָ אַרִי בִּירְחָא דְאַבִּיבָא אֶפְקֶךָ יֵי אֱלֹהֶךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבַּד לָךְ נְסִין בְּלִילְיָא:

(טז) שמור את חדש האביב. מקודם צווא שמור שיהא ראוי לאביב, להקריב צו את מנחת העומר, ואם לאו עבר את השנה: ממצרים לילה. והלא ציוס ילאו, שנאמר ממחרת הפסח ילאו בני ישראל וגו' (במדבר לג, ג), אלא לפי שזלילה נתן להם פרעה רשות ללאת, שנאמר ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו' (שמות יג, לא):

ג וּזְבַחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה לְשִׁכַן שְׁמוֹ שָׁם: וּזְבַחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה לְשִׁכַן שְׁמוֹ שָׁם: וְתִבּוֹס פְּסָחָא קָדָם יֵי אֱלֹהֶךָ מִן בְּנֵי עָנָא וְנִבְסַת קוּדְשִׁיא מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יֵי לְאַשְׂרָאָה שְׂכַנְתָּה תַּמָּן:

(ג) וזבחת פסח לה' אלהיך צאן. שנאמר מן הכנשים ומן העזים תקחו: ובקר. תזבח לחגיגה (ספרי קטז), שאם נמנו על הפסח חזרה מרובה, מציאים עמו חגיגה כדי שיהא נאכל על השוצע. ועוד למדו רבותינו דברים הרבה מפסוק זה:

ג לֹא-תֹאכַל עִלּוֹי זֹמִין שְׂבַעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלּוֹי מִצֹּת לְזֹם עֲנִי כִּי בְּזוֹפּוֹן יִצְאֶתָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יּוֹם יִצְאֶתָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יָמֵי זְנוּיָךְ: לֹא-תֹאכַל עִלּוֹי זֹמִין שְׂבַעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלּוֹי מִצֹּת לְזֹם עֲנִי כִּי בְּזוֹפּוֹן יִצְאֶתָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יּוֹם יִצְאֶתָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יָמֵי זְנוּיָךְ: לֹא תִיכּוּל עֲלוּהֵי חֲמִיעַ שְׂבַעַת יוֹמִין תִּיכּוּל עֲלוּהֵי פְטִיר לַחֵם עֲנִי אַרִי בְּבִהִילוֹ נִפְקַתָּא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדִיל דְתִדְכַּר יֵת יוֹמָא מִפְקָךָ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם כֹּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ:

(ג) לָחַם עֲנִי. לחם שמזכיר את העוני שנמנעו ממנרים: **בי בחפזון יצאת.** ולא הספיק צנץ להחמיק, וזה יהיה לך לזכרון, וחפזון לא שלך היה, אלא של מנרים, שכן הוא אומר ומחזק מנרים על העם וגו': **למען תזכר.** על ידי אכילת הפסח והמנח, את יום זאתך:

ד **וְלֹא-יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא-יִלִּין מִן-הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבְּחוּ בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְבִקְרָ: וְלֹא-יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא-יִלִּין מִן-הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבְּחוּ בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְבִקְרָ: וְלֹא יִתְחַזִּי לְךָ חֹמֶר בְּכָל תְּחֹמֶרְךָ שִׁבְעָא יוֹמִין וְלֹא יִבִּית מִן בִּסְרָא דִּי תְבוּס בְּרִמְשָׂא בְּיוֹמָא קִדְמָאָה לְצַפְרָא:**

(ה) **וְלֹא יִלִּין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְבִקְרָ.** אזהרה למומיר צפסח דורות, לפי שלא נאמר אלא צפסח מנרים, ויום ראשון האמור כאן הוא י"ד בניסן, כמה דאת אמר אך ציום הראשון משציתו שאור מצתיכס (שמות יב, טו), ולפי שנסתלק הכתוב מענינו של פסח והתחיל לדבר צחקות שצעת ימים כגון שצעת ימים תאכל עליו מנות ולא יראה לך שאור בכל גבולך, הוצרך לפרש צאיו זציתה הוא מזהיר, שאם כתב ולא ילין מן הצפר אשר תזבח צערב לצקר, הייתי אומר שלמים הנשחטים כל שצעה, כולן צבל תומירו ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, לכן כתב צערב ציום הראשון. דבר אחר, צמגיגת י"ד הכתוב מדצבר, ולמד עליה שנאכלת לשני ימים, והראשון האמור כאן, ציו"ט הראשון הכתוב מדצבר, וכן משמעות המקרא, צפר חגיגה אשר תזבח צערב, לא ילין ציו"ט הראשון עד צקרו של שני, אצל נאכלת היא צארצעה עשר וצט"ו, וכך היא שנויה צמסכת פסחים (ע"א):

ה **לֹא תֹכַל לְזַבְּחוּ אֶת-הַפֶּסַח בְּאֶזְרֵיךָ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: לֹא תֹכַל לְזַבְּחוּ אֶת-הַפֶּסַח בְּאֶזְרֵיךָ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: לִית לְךָ רֶשֶׁוּ לְמַכֵּס יֵת פֶּסְחָא בְּחָדָא מְקַרְוִיךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לְךָ:**

ו **כִּי אִם-אֶל-הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכַּן שְׁבוּוֹ שְׁמֵם תִּזְבְּחוּ אֶת-הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: כִּי אִם-אֶל-הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכַּן שְׁבוּוֹ שְׁמֵם תִּזְבְּחוּ אֶת-הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: אֱלֹהֵן לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעִי יִי אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׂרָאָה שְׁכִנְתָּה תִמֵּן תְבוּס יֵת פֶּסְחָא בְּרִמְשָׂא בְּמַעַל שְׁמִשָׂא זְמַן מִפְקָךָ מִמִּצְרַיִם:**

(ז) **בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים.** הרי שלשה זמנים חלוקים, צערב משש שעות ולמעלה וצמחה, וכצוא השמש תאכלהו, ומועד זאתך שורפהו, כלומר נעשה נותר ויאל לצית השריפה (ספרי קלג):

ז **וּבְשִׁלְתָּ וְאִכְלָתָּ בַּמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבִקְרָ וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ: וּבְשִׁלְתָּ וְאִכְלָתָּ בַּמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִבְזֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבִקְרָ וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ: וּתְבוּשֵׁל וּתִיכּוֹל בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעִי יִי אֱלֹהֶיךָ בַּהּ וּתְתַפְנִי בְּצַפְרָא וּתְהַךְ לְקַרְוִיךָ:**

(ח) **ובשלת.** זהו עלי אש, שאף הוא קרוי צישול: **ופנית בבקר.** לצקרו של שני, מלמד שטעון לינה ליל של מוצאי יו"ט (ספרי קלד. חגיגה יז):

ח שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: שְׁתָּא יוֹמִין תִּיכּוּל פְּטִירָא וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה בְּנֵשׁ קָדָם יִי
 אֱלֹהֶךָ לֹא תַעֲבַד עַבְיָדָא: (ס)

(ח) ששת ימים תאכל מצות. וזמקוס אחר הוא אומר שצעת ימים (שמות יב, טו.), שצעה מן הישן ושעה מן
 החדש. דבר אחר, למד על אכילת מצה בשביעי שאינה חובה, ומכאן אתה למד לששת ימים, שהרי שביעי בכלל היא,
 ויבא מן הכלל ללמד שאין אכילת מצה צו חובה אלא רשות, ולא ללמד על עצמו יבא אלא ללמד על הכלל כולו יבא,
 מה שביעי רשות אף כולם רשות, חוץ מלילה הראשון שהכתוב קבעו חובה, שנאמר צערו תאכלו מצות (שם יב.):
 עצרת לה' אלהיך. עזר עמך מן המלאכה. דבר אחר, כנופיא של מאלכל ומשמה, לשון נעזרה נא אותך (שופטים
 יג, טו.):

ט שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר-כֶּךָ מִהַזֹּזֵל זֹרֵמֵשׁ בַּקָּמָה תִּזְוֹל לִסְפֹּר
 שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת: שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר-כֶּךָ מִהַזֹּזֵל זֹרֵמֵשׁ בַּקָּמָה תִּזְוֹל
 לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת: שִׁבְעָא שְׁבוּעִין תַּמְנִי לָךְ מִדְּשִׁרְיֹת מְגִלָּא בַּחֲצַד עוּמְרָא דְאַרְמוּתָא
 תִּשְׂרִי לַמְּמַנֵּי שִׁבְעָא שְׁבוּעִין:

(ט) מהחל חרמש בקמה. משנקצר העומר, שהוא ראשית הקציר (ספרי קלו.):

י וְעֲשִׂיתָ זֶזַג שָׁבָעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת גְּדִבַת יֶדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן
 כְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְעֲשִׂיתָ זֶזַג שָׁבָעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת
 גְּדִבַת יֶדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְתַעֲבַד חֲגָא דְשְׁבוּעֵיָא קָדָם יִי
 אֱלֹהֶךָ מִסֵּת גְּדִבַת יֶדְךָ דִּי תִתֵּן כְּמָא דִּי יִבְרַכְנֶךָ יִי אֱלֹהֶךָ:

(י) מסת גדבת ידך. די נזנת ידך, הכל לפי הצרכה, הצא שלמי שמחה, וקדש קרואים לאכול:

יא וְשִׁמּוֹזְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתְּהָ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ
 וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיִּתּוּם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְּוֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁבוּ שָׁם: וְשִׁמּוֹזְתָּ לִפְנֵי |
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתְּהָ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר
 וְהַיִּתּוּם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְּוֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁבוּ
 שָׁם: וְתַחֲדֵי קָדָם יִי אֱלֹהֶךָ אֶת וּבְרַךְ וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְלוֹאָהּ דִּי בְּקִרְוִיךָ וּגְיֹרָא וְיִתְמָא
 וְאַרְמְלָא דִּי בִינְךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶךָ לֹא שְׂרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תִּמְן:

(יא) והלוי והגר והיתום והאלמנה. ארצעה שלי כנגד ארצעה שלך, צנן וצמך ועצדך ואמתך, אם אתה משמח
 את שלי אני משמח את שלך:

יב וְזָכַרְתָּ כִּי-עֲבַד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת-הַזִּזְקִים
הָאֵלֶּה: וְזָכַרְתָּ כִּי-עֲבַד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת-הַזִּזְקִים הָאֵלֶּה:
וּתְדַבֵּר אֲרִי עֲבָדָא הוּיְתָא בְּמִצְרַיִם וְתִטֵּר וְתַעֲבֵד יְת קִזְמִיא הָאֵלִין: (פ)

(יב) וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פדימך שתשמור ותעשה את החקים האלה:

יג מפטיר וְזָג הַסְּפֹת תַעֲשֶׂה לָךְ שְׁבַעַת יָמִים בְּאַסְפָּה מַאָרְנָה וּבִמְקַבְרָה:
וְזָג הַסְּפֹת תַעֲשֶׂה לָךְ שְׁבַעַת יָמִים בְּאַסְפָּה מַאָרְנָה וּבִמְקַבְרָה: חָגָא דְמִטְלִיא תַעֲבֵד לָךְ
שְׁבַעַא יוֹמִין בְּמַכְנָשׁ מֵאֲדָרָה וּמִמְעַצְרָתָה:

(יג) באספך. זומן האסיף שאתה מכניס לזית פירות הקיץ. דצר אחר צאספך מגרנך ומיקנך, למד שמסכנין את
הסוכה צפסולת גרנן ויקצ (סוכה יב):

יד וְשָׁמַרְתָּ בְּזוֹגְךָ אֶתֶּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַכֹּלִי וְהַגֵּר
וְהַיִּתּוּם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: וְשָׁמַרְתָּ בְּזוֹגְךָ אֶתֶּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ
וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַכֹּלִי וְהַגֵּר וְהַיִּתּוּם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: וְתַחֲדֵי בַחֲגֵךָ אֶת
וּבְרַךְ וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְלִנְאָה וְגִיּוּרָא וְיִתְמָא וְאַרְמְלָא דִּי בְקַרְוִיךָ:

טו שְׁבַעַת יָמִים תִּזְוֹג לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְנוֹר יְהוָה כִּי
יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אָךְ
שְׁמוֹז: שְׁבַעַת יָמִים תִּזְוֹג לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְנוֹר יְהוָה כִּי יְבָרְכֶךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אָךְ שְׁמוֹז: שְׁבַעַא יוֹמִין תַּחֲוּג
קָדָם יי אֱלֹהֶךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעִי יי אֲרִי יְבָרְכֶנְךָ יי אֱלֹהֶךָ בְּכֹל עַלְלַתְךָ וּבְכֹל עוֹבְדֵי יָדֶיךָ וְתַחֲוִי
בְרָם חָדִי:

(טו) והיית אך שמחה. לפי פשוטו אין זה לשון צווי אלא לשון הצטמחה, ולפי תלמודו (שם מט.) למדו מכאן, לרצות
לילי יום טוב האחרון לשמחה:

טז שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים | בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל-זְכוּרָךָ אֶת-פָּנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְנוֹר בְּזוֹג הַמִּצְוֹת וּבְזוֹג הַשְּׁבַעַת וּבְזוֹג הַסְּפֹת
וְלֹא יִרְאֶה אֶת-פָּנָי יְהוָה רִיקָם: שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים | בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל-זְכוּרָךָ
אֶת-פָּנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְנוֹר בְּזוֹג הַמִּצְוֹת וּבְזוֹג הַשְּׁבַעַת וּבְזוֹג
הַסְּפֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת-פָּנָי יְהוָה רִיקָם: תְּלַת זְמַנִּין בְּשִׁתָּא יִתְחַזִּי כָּל דְּכוּרָךָ קָדָם יי
אֱלֹהֶךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעִי בַחֲגָא דְפִטְרִיא וּבַחֲגָא דְשְׁבוּעִיא וּבַחֲגָא דְמִטְלִיא וְלֹא יִתְחַזִּי קָדָם יי
רִיקָנוּ:

(טז) וְלֹא יִרְאֶה אֶת פָּנָי ה' רִיקָם. אלא הצא עולות ראיה ושלמי חגיגה:

יז אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ כְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֵיהָ אֲשֶׁר נָתַן-לָהּ: אִישׁ
כְּמִתְנַת יָדוֹ כְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֵיהָ אֲשֶׁר נָתַן-לָהּ: גִּבֹר כְּמִתְנַת יְדֵהּ כְּבִרְכַתָּא דִּי
אֱלֹהֵיהָ דִּי יְהִיב לָהּ: ססס: (ססס)